

TEMA BROJA

Branje grojzdja

Fotografije Branja grojzdja
i ove godine pratite na
fotobranje.pregrada.info

SADRŽAJ

Program manifestacije	4
O Branju grojzda.....	6
<i>Povijest Branja grojzda</i>	<i>6</i>
<i>Kaj se to nekad jelo i pilo za berbu</i>	<i>8</i>
<i>„Narodne nošnje pregradskog kraja“</i>	<i>10</i>
<i>Himna “Branja grojzda”</i>	<i>11</i>
Koreografije starih plesova	12
Pregradsko vinogorje	14
Braje gruojzda h Pregradi	16
<i>Izvišće o radu gradske vlasti</i>	<i>20</i>
<i>Mladi i uspješni - Sara Pondeljak</i>	<i>24</i>
<i>Ljekarnička zbirka Thierry</i>	<i>26</i>
<i>Limburg Stirum i dvorac Dubrava</i>	<i>28</i>

IMPRESSUM

List priprema „Pregrada.info – Udruga za informiranje“ (www.pregrada.info)

Tekstovi:

Ane-Mary Grilec, Ivan Kantoci, Ana Krušlin, Maja
Krušlin, Tomica Kolar,
Lorena Leskovar, Mateja Pondeljak,
Sara Pondeljak, Petra Vdović

Fotografije:

Dalibor Grilec, Josip Krušlin, Dario Rubinić,
Antonio Šiber, Kristina Šimec, Hrvoje Šorša,
Davor Špiljak, Magda Topić

Fotografija na naslovnici:

Josip Krušlin

Glavni urednik:

Josip Krušlin

Uredništvo:

**Vedran Ferić, Ane-Mary Grilec, Maja Krušlin,
Lorena Leskovar, Mateja Pondeljak, Petra Vdović**

Grafička priprema:

Vedran Ferić

UVODNIK

Rujan je mjesec kad završavaju poljoprivredni radovi, vrijeme kad se prikupljaju plodovi cjelogodišnjeg rada. Ali od svih dana, posljednji vikend rujna redovito je najdraži Pregračankama i Pregračanima: tad nam slijedi manifestacija Branje grojzda.

Iako vjerojatno niste ni sumnjali, i ovo Branje će udruga Pregrada.info biti prilično aktivna...

Broj lista koji upravo čitate, posvećen je, o čuda li, Branju grojzda. Mlada i vrijedna urednička ekipa bila je vrijedna i prikupila tekstove koji će nas sve naučiti ponešto o Pregradi, našim običajima, ali i o ljudima, gradskoj vlasti i koječemu drugome... Uobičajeno, pozivam vas da nam se i dalje javljate sa zanimljivim informacijama, fotografijama, tekstovima na e-mail list@pregrada.info.

Već treću godinu za redom ćete događanja na manifestaciji moći pratiti putem volonterske akcije Fotobranje – objavljivanja fotografija na portalu **fotobranje.pregrada.info**. U protekle dvije godine objavljeno je oko dvije tisuće fotografija koje su pregledane preko 400 tisuća puta. Drago nam je da je ta ideja dobro prihvaćena pa nam ni neće biti toliko teško fotografirati po cijele dane, po svim vremenskim uvjetima. Kao i prošli puta, apeliram na vas, drage čitateljice i čitatelje, da pozdravite vrijedne fotografinje i fotografe kad ih vidite na ulicama, platite im piće i nemojte se zaboraviti nasmiješiti jer ste vjerojatno već na internetu :) Fotografije će se redovito objavljivati za vrijeme trajanja manifestacije pa češće navraćajte kako biste bili u toku.

Novost je što ove godine udruga Pregrada.info organizira i izložbu starih fotografija koja će se održati u srijedu uoči Branja, 24. rujna, u Gradskoj knjižnici. Tom prilikom će se održati i promocija ovog broja lista pa vas svakako pozivamo da nam se pridružite te u neformalnom okruženju (hint: nakon promocije se otvara vinarska kućica na Trgu) porazgovaramo o budućim planovima.

I da ne bi bilo sve samo o Branju, mala najava: u listopadu, nakon što svi ozdravimo i odmorimo se od silnih događanja, počinjemo s novim projektom instaliranja prve automatske digitalne meteorološke postaje na području Pregrade. Time ćete dobiti mogućnost u realnom vremenu putem interneta pratiti cijeli niz meteoroloških pokazatelja (temperatura, vlaga, UV zračenje, padaline, ...). Detaljnije o tom projektu nekom drugom prilikom, ovo je samo da znate čime ćemo se baviti u narednom razdoblju (a neke od vas ćemo i zamoliti za donaciju s obzirom da nam nedostaje određeni dio sredstava).

Na kraju, da završimo u revijalnom tonu: Louis Pasteur je davno rekao kako je vino najčišće i najzdravije od svih napitaka. A kome ćemo vjerovati, ako ne njemu. Stoga živjeli i vidimo se na Branju!

Glavni urednik: Josip Krušlin

Program manifestacije "Branje grojzda 2014."

19. RUJNA, PETAK

10.00

Vijećnica/Knjižnica/Galerija/Vatrogasni dom – POSLOVNI UZLET

11.00

Šator PZ Pregračanka – SAJAM VINOGRADARSTVA I VINARSTVA

19.00

Vijećnica – PREDAVANJE VINARA

21.00

Šator PZ Pregračanka – ŽIGA I BANDISTI

20. RUJNA, SUBOTA

18.00

Gradska kavana – GOST SOMMELIER MARIO MEŠTROVIĆ

19.00

Trg Gospe Kunagorske – ZUMBA PARTY S MARIJANOM MAČEK

21.00

Šator PZ Pregračanka – DJEČJI DISCO

21. RUJNA, NEDJELJA

19.00

Šator PZ Pregračanka – "VIŠE SREĆE DRUGI PUT" - predstava, AKUD Gornje Jesenje

22. RUJNA, PONEDJELJAK

20.00

Knjižnica – IZLOŽBA SLIKA JELENE MRKUS uz klapu KMETI

21.00

Šator PZ Pregračanka – TABOR FILM FESTIVAL, "Gangster te voli"

23. RUJNA, UTORAK

18.00

Trg Gospe Kunagorske – BERBARIJE ZA MLADE i SPEED BADMINTON

20.00

Šator PZ Pregračanka – TABOR FILM FESTIVAL, Najbolje s KIKI festivala

24. RUJNA, SRIJEDA

18.00

Galerija – IZLOŽBA STARIH FOTOGRAFIJA BRANJA GROJZDA uz PROMOCIJU LISTA PREGRADA.INFO

19.00

Trg Gospe Kunagorske – OTVORENJE VINARSKE KLETICE "DOBRA KAPLICA"

20.00

Šator PZ Pregračanka – POBJEDNIČKI FILMOVI TABOR FILM FESTIVALA 2014

25. RUJNA, ČETVRTAK

14.00

Igralište OŠ Janka Leskovara – "RATOVI ULICA" – nogomet, graničar, skakanje u vrećama, povlačenje užeta, slobodno bacanje po košu

15.30

Nogometno igralište – UTAKMICA LIMAČA

16.30

Nogometno igralište – UTAKMICA REPREZENTACIJE KZŽ: NK PREGRADA

19.00

Muzej – PROMOCIJA KATALOGA LJEKARNIČKE ZBIRKE THIERRY

21.30

Caffe bar Ramona – 24. GODIŠNJICA RAMONE – "THE GUEST"

26. RUJNA, PETAK

09.00

OŠ Janka Leskovara – DJEČJA BICIKLIJADA

13.00

OŠ Janka Leskovara – PREGRADSKE DJEČJE BERBARIJE

18.00

Nogometno igralište – KUP MJESNIH
ODBORA GRADA PREGRADE

18.00

OŠ Janka Leskovara – ŠAHOVSKA
SIMULTANKA S VELEMAJSTOROM

19.00

Trg Gospe Kunagorske – OTVORENJE
44. MANIFESTACIJE BRANJE
GROJZDJA 2014. – Kmeti, KUD Pregrada
“DOMAČE POPEVKE I TANJI” – RADIO KAJ
- Oberkrainer Polka Mädel, F band, Jazzery
Zagorja, Zvuci Zagorja, Ansambl Zagorje,
Veseli dečki

20.00

Caffe bar Ramona – TS “KAO NEKAD”

21.00

Ulica Stjepana Radića, garaža -
THE LEFTOVERS – street gig

21.00

Šator PZ Pregračanka – KUMОВI - koncert

27. RUJNA, SUBOTA

08.00-22.00

Dvorana OŠ Janka Leskovara – IZLOŽBA
MALIH ŽIVOTINJA

09.00-20.00

Kunagora, streljana LD Kuna – GAĐANJE
GLINENIH GOLUBOVA

09.00-14.00

Ulica Stjepana Radića –
BICIKLISTIČKA UTRKA

09.30

Restoran Zagorac – BRZOPOTEZNI
ŠAHOVSKI TURNIR

15.00

Ulica Stjepana Radića – MOTO-ALKA

18.00

Nogometno igralište – KUP MJESNIH OD-
BORA GRADA PREGRADE

18.00

Trg Gospe Kunagorske – PLESNI STUDIO
DIV I “LABORATORIJ ZABAVE”

20.00

Caffe bar Ramona –
DJ SHOW & “SPYRIDO BEATO”

20.00

Šator PZ Pregračanka –
PRIJATELJI ZAGORJA – zabavni program

22.00

Trg Gospe Kunagorske – OPĆA OPASNOST -
koncert

28. RUJNA, NEDJELJA

07.00

Jezero Gorica – NATJECANJE U RIBOLOVU

08.30

Trg Gospe Kunagorske – PLANINARSKI
POHOD

08.00-16.00

OŠ – IZLOŽBA MALIH ŽIVOTINJA

09.00

Šator PZ Pregračanka – zabavni program

11.00

Trg Gospe Kunagorske
SREDIŠNJA SVEČANOST
44. BRANJA GROJZDJA
POVORKA BERAČA I BERAČICA,
Kmeti, KUD Pregrada, KUD grada Pregrade,
Sekcija harmonikaša Glazbene škole Pregra-
da, Kruno Jazbec, Etno udruga Zipka Ku-
mrovec

SVAKODNEVNO

FOTOBARANJE - fotografije s manifestacije
na **fotobranje.pregrada.info**

08.00-20.00

MUZEJ DR. DRAGUTINA ZLATKA TUDJINE

18.00

VINARSKA KLETICA
“DOBRA KAPLICA” – 24.-28.09.

18.00

BAR VINO I GITARE – 25.-28.09.

18.00

RAKIJARNICA – 25.-28.09.

Kulturno - zabavna manifestacija "Branje groždja Pregrada"

Pišu: MAJA KRUŠLIN, MATEJA PONDELJAK, SARA PONDELJAK

Povijest Branja groždja

Prvi počeci manifestacije

U mjesecu rujnu za zagorce najvažnijem mjesecu u godini, vrijeme je da se pripreme lagve, škafi, brente, podškafjaki i lakavnice, jer kreće najveseliji posao u Hrvatskom zagorju - berba grožđa. To je ujedno i vrijeme kad se u gradu Pregradi održava manifestacija pod sličnim nazivom: BRANJE GROŽDJA.

Povijest ove svečanosti seže u daleku 1939. godinu. Posjetiteljima Pregrade u dane Branja groždja, pa i mnogim Pregrađanima malo je poznato da je te godine, kako je zabilježeno u časopisu Hrvatsko zagorje, a 5. srpnja 1939. preneseno u zagrebačkom Dnevniku, osnovano Društvo za poljepšavanje i unapređenje Pregrade. Nakana Društva bila je promicanje Pregrade kao turističkog mjesta. U kratkoj bilješci pod naslovom "Izlet na berbu u Pregradu" stoji: "Agilno Društvo za napredak i poljepšanje Pregrade u Pregradi priredjuje u nedjelju 17. o. mj. zabavu s berbom groždja. Na ovu zabavu polaze iz Zagreba brojni prijatelji Pregrade. U tu svrhu organiziran je izlet autobusima, koji polaze u nedjelju 17. o. mj. u 6 sati u jutro od buffeta Dušak u Palmotićevoj ulici 8..."

Nekoliko mjeseci prije toga zabilježen je i podatak da je Društvo za poljepšavanje Pregrade održalo svoju godišnju skupštinu na kojoj je izabran odbor na čelu s dr. Kaučićem. Tajnikom je izabran Ivan Kežman, a riznicu je vodio Stjepan Pocedić. Jurica Kantoci izabran je za povjerenika za grad Zagreb. Oni su ujedno preuzeli brigu oko organizacije izleta i "berbe grožđa". O tijeku izleta i berbi nemamo zabilježenih podataka no iduće, 1940. godine izlet se ponovio. Pretpostavlja se da je veliki svjetski rat odgodio težnje naših sugrađana da ostvare svoje zamisli o napretku Pregrade. Društvo je prestalo s radom iza rata.

Činjenicu da je postojalo Društvo za poljepšanje Pregrade i "berba grožđa" spominjao je i pokretač Branja groždja Tomislav Bandula smatrajući da je novo Turističko društvo, osnovano 1971. godine sljednik Društva za poljepšavanje i unapređenje Pregrade. Tada je uz pomoć nekih Pregrađana reafirmirao ideju o branju grožđa kao turističkom događaju. Čini se da su opće pa i političke prilike tih godina pripomogle ostvarenju njihovog cilja. Glavni suradnici bili su mu: Josip Gorup, Zvonko Gretić, Ana Vincek, Đuka Kurko i Josip Pavlek, a imali su i podršku kod Krapinčana Ivana Družinca - Ice i Pavić Miška, predsjednika Općine Krapina, u čijem sastavu je bila i Pregrada.

Tada je oblikovana koncepcija manifestacije čije konture nosi i danas. Dvije godine kasnije, 1973. na mjestu predsjednika Turističkog društva je Petar Koprivnjak koji tu dužnost obnaša do 1986. g. a glavni suradnici na organizaciji Branja groždja, uz već spomenute, su: Josip Vnuk, Danica i Ivica Leskovar, Dragica i Stjepan Tudjina, Štefica Gretić, Ivica Gorup, Stjepan Kušar, Josip Salamon, Ivica Krušec, Ivan Petanjek i drugi.

Kak je zgedala manifestacija

Manifestacija je u raznim godinama trajala različito - od 3 do 6 dana, ovisno o prilikama i

marljivosti organizatora. Jedne godine nije održana "iz organizacijskih razloga". "Branje grojzdja u Pregradi" zamišljeno je kao višednevna manifestacija unutar koje će se odvijati niz sportskih priredbi, gospodarskih izložbi, kulturnih događanja i druženja. Održava se zadnjeg vikenda u mjesecu rujnu. Prvi dani rezervirani su za sportska takmičenja koja su ponekad bila prava atrakcija kao što je bio nastup NK Pregrada protiv zagrebačkog Dinama ili ljubljanske Olimpije. U te dane glavna pregradska ulica popunjena je brojnim štandovima i šatorima pod kojima sviraju lokalni glazbeni sastavi.

Prema utvrđenom rasporedu na raznim mjestima nastupaju pjevački zborovi, limena glazba, folkloraši i tamburaši, školska i vrtićka djeca, odvija se bicikljada, moto - alka, a kroz čitavo vrijeme Branja grojzdja traju izložbe likovnih radova, ručnih radova, domaćih kolača i kruha, gospodarskih dostignuća i, naravno, vina.

Uobičajilo se da subotom navečer gostuje poneki glasoviti zabavljač iz domaće estrade pa su tako između ostalih gostovali: Ivo Robić, Elvira Voča, Zvonko Špišić, Vice Vukov, Krunoslav Cigoj, Maja Blagdan, grupa Latino, ... Dugogodišnji suradnik na zabavno - kulturnom programu bio je Stjepan Mihaljinec.

Središnja priredba Branja grojzdja je prolazak povorke kroz glavnu pregradsku ulicu. Berači u narodnim nošnjama voze se na kolima s konjskom ili kravljom zapregom, natovareni opremom za branje i spremanje grožđa. Dugi niz godina povorka je iz Pregrade odlazila zajedno s beračima - gostima u neki od obližnjih vinograda. 1971. godine, za održavanja prvog Branja grojzdja berači su brali u Premrllovom trsju. Nalaznik "tajanstvenog grozda", posebno obilježenog, bio je dobitnik vrijedne nagrade: lakomice, škafa ili brente. Kasnijih godina berba se odvijala u Premrllovom ili Javornikovom trsju, a jedne godine i u udaljenijem trsju Draša Gorupića u Plemenščini. Najuspješniji voditelj tih "spelancija" bio je Drago Bahun - Kerempuh. Nakon uspješno obavljene berbe podijeljena je nagrada sretnom nalazniku "tajanstvenog grozda", a vrijedni berači vratili su se na glavnu pregradsku ulicu, pod šatore i utočili u opću vrevu nedjeljnog popodneva.

Kao popratna pojava prvih Branja grojzdja pojavile su se značke s amblemom Branja izrađene u plastici ili mesingu. 1975. g. prihvaćen je stalni amblem - žuti grozd na zelenom trsnom listu, koji i danas nalazimo na svim tiskanim promidžbenim materijalima manifestacije. Za uspješnijih Branja upriličeni su i izleti autobusima u veća zagorska središta, a organizacijski odbor bio je godinama priman kod predsjednika Turističkog saveza Zagreba.

Novo doba za branje grozda h Pregradi

Izdvajanjem Općine Pregrada iz krapinske općine, sastavljene od mjesne zajednice Pregrada, Desinić i Hum na Sutli, manifestacija dobiva novi polet i jedan je od činitelja učvršćenja nove općine. Formirano je i Turističko društvo Pregrada. Tada se u odboru za Branje grojzdja pojavljuju nova imena: Alojz Malogorski, Aleksandar Grošev, Jelko Pust, Dragutin Špiljak, Franjo Regvar, Karlo Lugarić, Siniša Križanec itd. Manifestacija je općeprihvaćena i poprima oblike masovnog pučkog veselja. Nekoliko godina za redom posjećuju ju i gosti iz Italije, Austrije i Nizozemske. Kao pokrovitelji - do 1990. godine figurirali su: Tvornica stakla Straža, Alatnica i Plastika, OKI - Zagreb, Ingrad - Celje, Vodoprivreda Zagorje, Zdravilišče Rogaška Slatina, Emka (Trikotaža) i brojni obrtnici i poduzetnici.

Krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina mijenjaju se i imena u odboru Branja pa inicijativu preuzimaju: Ivan Kalšan, Narcisa Brezinščak, Mario Marković, Davorin Šutina, Boris Krizmanić, Milan Burić, Branko Horvat, Romuald Kantoci, Zdravko Ivanjko, Branimir Ivanjko, Zlatko Kantoci, Nenad Kantoci, Milena Maleš i drugi. Okviri manifestacije nisu se bitno mijenja-

li, no odstupilo se od berbe grožda u vinogradu, a središnjom priredbom postaje prolazak povorke kola i izbor najbolje opremljenih kola.

Veliki turistički potencijal imaju i Vinske ceste Durmanec - Plemenščina - Pregrada i opcija njenog produžetka na relaciji Vinagora - Desinić. Kulturni je program obogaćen nastupom mnogih umjetnika iz svijeta ozbiljne glazbe u Crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije često pri čemu zapaženo mjesto imaju obnovljene Fochtove or-

gulje. Upriličeno je i nekoliko promocija knjiga domaćih izdavača (Sabrana djela Janka Leskovara, Anin Kruščić Gordane Krizmanić). Branje grojzdja spremno dočekuje svoje stalne goste želeći im da još jednom dožive svečanost berbe grožda i berbe svih plodova rada ljudi pregradskog kraja.

Materijal je preuzet iz knjižice "25 godina Branja grojzdja u Pregradi" u izdanju Turističke zajednice Pregrade iz 1996. (tekst: Boris Krizmanić).

Kaj se to nekad jelo i pilo za berbu grojzdja?

Nekad se nakon berbe prvo jelo, a tek onda su se obavljali poslovi!

Hrana za berbu grožda tradicionalno se počela odvajati već zimi, nakon kolinja, kada se određivalo koji će dio svinje biti namijenjen kojoj prigodi. Za berbu se spremalo dimljeno meso, najčešće dimljeni kuk. Hranu bi stavili u „korbu“ (spremnik pleten od pruća ili drugog materijala) koja se stavljala na svitnjak, a sve to zajedno stajalo je na glavi i tako se nosilo u vinograd. Svitnjak je stavljao „da korba ne tiši“. Ista se „korba“ nosila u prilikama kao što je svadba.

Za doručak se jela prosta pogača i pila rakija, a za ručak su uz svinjetinu, bogatije obitelji za berbu spremale puricu, „šopali guske“, a siromašnije kokoš. Prilog mesu je bio restani krumpir ili mlinci. Berači su se najviše veselili slatkom kolaču. Tradicionalno se pripremao bider z rozinami (kuglof s groždicama) ili gibanica od ora-ha i maka. Blagovalo se u kletima, a ako nije bilo kleti, blagovalo se na kolima ili u trsju odmah po berbi. To je zapravo bilo vrijeme kada su se ljudi morali prilagođavati i to su činili vrlo dobro te su tako nalazili različita korisna mjesta za blagovanje. Škafi koji su bili na kolima ili neki drugi predmeti, preokrenuli bi se i koristili kao stol.

Dok se danas nakon berbe ljudi bave groždem i prešom, nekad se nakon berbe prvo jelo, a tek onda su se obavljali poslovi. Glavno piće na berbi bilo je vino. Ono se čuvalo i ponekad se desilo da se ljeti vino uopće ne pije kako bi ga ostalo za berbu. Današnja mehanizacija i obilje jela i pila ugasili su nekadašnji žar berbe. Složnost se pretvorila u posao koji se mora što prije obaviti, a hrana se priprema dan prije pošto je lako dostupna u dućanima.

Pjevaj... fućkaj... pričaj... beri po goricama!

Zanimljiv običaj tijekom branja bio je fućkanje i pričanje. Dakle, kad bi gazda pozvao berače u berbu oni su morali pričati ili fućkati kako bi on bio siguran da ne jedu grožde, to je posebno bilo istaknuto u slaborodnim godinama. Također, pjevanje je bilo sastavni dio vinogradarskih poslova. Tematika pjesama bili su upravo vino i vinograd. Obavezan dio opreme berača bile su gumene škornje. Bez njih se posao gotovo ni nije mogao obaviti. Škornje bi najčešće bile bo-žićni poklon i bez njih se nije išlo u berbu. Bralo se nožićima, bez rukavica.

„Što starije to bolje“ – Na manifestaciju drvenim kolima

Sama manifestacija grada Pregrade „Branje grojzdja“ zadržala je tek jedan dio prijašnje tradicije, zapravo je riječ o neizrečenom sloganu: „što starije to bolje“.

U prošlosti je manifestacija bila natjecanje u kojem su pobjeđivali oni sa najstarijom opremom, a inox bačve ili bilo kakva mehanizacija, vlasinka je udaljavala od pobjede. U svemu su prevladavali drvo i ruke. Na manifestaciju se dolazilo na drvenim kolima koje su vukle krave ili konji. Kante i sav ostali pribor bio je od drva.

Gospode Mirjana i Snježana iz Kostela, mjesta u općini grada Pregrade, kažu kako su im se berbe, kakve su bile u prošlosti, više svidale, jer je bilo puno više sloge i napornog rada koji su rezultate činili još sladima.

Sjećanja jedne Pregračanke!

„Prvo je išla s trga povorka s kolima ili peške kod „Premrla, iznad groblja“ u trsje. To se trsje dalo u zakup i igrala se igra tajanstveni grozd.

Berači su u trsju tražili grozd koji je bil označen s crvenom vrpcom, onaj ko ga najde dobije nekakvu nagradu. Nagrađivala su se i najljepša kola, gledalo se i na posude, obleku, što je bilo starije to je bilo bolje.

Postupno se sve preselilo na današnju tržnicu i tam su napravili umjetno trsje, isto su tražili tajanstveni grozd, birali su se i najljepši berači i beračice, bile su lijepe narodne nošnje i beračice su sve rumenile. To su nekad bile lijepe nagrade, a roditelji i deca su onda više sudjelovali u tome. I kolima su uvijek davali puno pažnje, nekad su ih vukle krave, kasnije konji. Kola su ukrašavali s lozom i grojzdzjem, uvijek je na njima bilo dece, gazdarice i košare s jelom, a pratili su ih berači koji su dijelili piti. Limena glazba je obavezno rano ujutro odsvirala budnicu i tak probudila Pregradu.

Kad su sve to preselili na trg, jedne je godine program vodil Ivek Pogačić obučen u Dioniza i bila je grofovska kočija. Sjećam se da je Nenica Cigrovski bila grofica, pa su tak prikazali i taj dio pregradske povijesti, al to je bilo samo jedne godine. Kasnije se sve vratilo kak je bilo. Al danas je sve manje videti prava drvena kola, jako je malo ljudi koji imaju svoje konje. Sve je manje berača, možda dojdeju dvije tri grupe, pa i manje je

nekak ljudi, mi se čini. Dosta ih je i pomrlo, a i kad nemaju više ono za videti, kak je to nekad bilo i kak se je to pilo.“

„Bider s rozinami - po domaći“

Ovako je izgledao tradicionalni recept za bider/kuglof:

- 3 jaja
- 6 pargiša* brašna (3 oštro, 3 glatko)
- kvas
- malo šećera i soli
- malo ulja
- tri žlice vrhnja
- mlačno mlijeko po potrebi

Sve to se zamijesi te se doda pargiš suhog grožđa, a bogatije obitelji stavljale su i orah. Ta smjesa koristila se i za druge kolače kao na primjer orehnjaču

** brašno se nije, kao danas, vagalo već se uzimalo rukama, točnije, dvijema spojenim šakama, a naziv za tu mjeru jest pargiš*

ŠTAND S TRADICIONALNIM JELIMA UDRUGE KOSTELSKIH ŽENA

„Narodne nošnje pregradskog kraja“ – najvažniji detalj svečane povorke, manifestacije Branja grojzdja!

Svečana povorka berača tradicionalno se održava nedjeljom ujutro zadnjeg dana manifestacije „Branje grojzdja Pregrada“. U povorci sudjeluju drvena kola, u koja su upregnuti konji te beračice i berači obučeni u narodne nošnje. Posebna pozornost se pridaje tradicionalnim narodnim nošnjama iz pregradskog kraja, kao jedinstvenom detalju koji čini tu povorku posebnom i svečanom. Naime, nošnje su nekada bile takvo blago, da su se prenosile s koljenja na koljeno. Na njima je utkana prošlost koja se svakako mora poštovati. Bitno ih je prezentirati mladim generacijama, da se nose ponosno, baš kao što su je nosili naši stari.

„Sadašnje i buduće generacije ne smiju ostati bez znanja tko su i što su, odakle su i kamo idu, jer bi prerezale korijene iz kojih su izrasle“, smatra gospođa Slavica Rajner te nam iznosi zanimljive detalje i nešto više o povijesti pregradskih nošnji. Ovim putem treba spomenuti da je gospođa Rajner dugogodišnjim istraživanjima narodnih nošnji došla do poznavanja i najmanjeg detalja narodne nošnje pregradskoga kraja te danas radi na procesu zaštite nošnji kao kulturnog nematerijalnog dobra.

Nošnje su se smatrale velikim blagom, jer su djevojke morale ulagati veliki trud već od samog sijanja konoplje koja se koristila pri izradi platna za odjeću. Svečana se odjeća šivala ručno, a najljepši gvant (izraz za današnju narodnu nošnju) dobile su za vjenčanje. Gvant se sastoji od: rukavaca ili bljuze, kikle s oplećkom i šurca ili fertufa. Uz gvant idu i drugi dijelovi: spodnjica ili podsuknja, surka ili kaputić, rubec kru-naš ili peća, škornji (čizme) ili polucipele firkleci, crni kožni remen i kraluši odnosno nakit od staklenih perli, najčešće u crvenoj boji. Kosu su ukrašavale špangicama i plele u pletenice, a lice bi istrljale crvenim papirom kako bi dobile rumeno lice.

Tada su smatrali da su djevojke bljednog lica bolesne. Djeca su nosila haljinice, tzv. plahtače, a muška svečana odjeća uključivala je rubaču ili košulju, breguše, gaće ili hlače, lajbec, škornji (čizme) ili šolini (cipele sa sarama na žniranje), a kasnije šlake (polucipele) te na glavi škrljak. Odjeća je bila jed-

nostavna, ali stilski skladna tadašnjim prilikama. Karakterističnost naših nošnji je bjelina, rukavi uski i na ženskoj i na muškoj odjeći radi iskoristivosti svakog komadića platna.

S vremenom platna postaju laganija i primjenjiva za ljetne vrućine, a kada se 1915. otvorila prva tvornica tekstila u Zaboku te 1925. g. u Žutnici kraj Krapine, kroj i materijal počeli su prilagođavati gradskoj odjeći. Muškarci počinju birati tamniju odjeću iz praktičnih razloga - radni uvjeti nisu bili naklonjeni bjelini tradicionalne odjeće. Zato je danas je malo sačuvanih primjeraka muške narodne nošnje jer se nije trebalo uložiti toliko truda kao u ženskim te ih nije bilo, ni kao nešto vrijedno, sačuvati za uspomenu. Iako su žene još neko vrijeme nosile nošnje, uglavnom one starije i to u crkvu, s vremenom su nošnju počeli smatrati „bokčijom“ (od riječi bogec – siromah) i predmetom podrugivanja, te su ih znali nositi za fašnik.

“Dobila ga je za ženidbu, i u njemu je prešla na drugi svijet”

Iako nije bila raskošna kao što su bile “bogataške” ili slavonske, nošnje su se nosile dostojanstveno i igrale veliku ulogu u životu jedne djevojke. Koliko joj je to vrijedilo najbolje govori izreka: “Dobila ga je za ženidbu, i u njemu je prešla na drugi svijet”, ističe Slavica Rajner te dodaje: “od velike je važnosti da se na manifestacijama kao što je Branje grojzdja, i to u samoj centralnoj svečanosti tj. u povorci berača, nose te posebne narodne nošnje, kao izraz tradicije i poštovanja naše povijesti i kulture.” ■

Himna “Branja grojzdja”

Stara klet, skladba Tomice Kolara i Roberta Smajlagića, koju u originalu izvodi pregradski vokalni sastav Kmeti, usvojena je 2006. godine kao službena himna manifestacije “Branje grojzdja”.

STARA KLET

**Polek peči dok sedim
niti čujem, niti spim
dečec daj natoči mi kupicu**

**Zmislim se na staru klet
starejšu od stotin let
trošna je, al' nedam ju
za celi svet**

**V njoj smo vino pretakali
V njoj smo lagve zamakali
A sad sve to isto dela i moj sin**

**Kleti stara jas te gledim
sa obloka svoje hiže
nemrem k tebi dojt bliže jer sam star**

**Ja sam k tebi hodil bos
dok je mesec zdignil nos
gledal sam te z dalekog
kak tiho spiš**

**V njoj smo vino pretakali
V njoj smo lagve zamakali
A sad sve to isto dela i moj sin**

Koreografije starih plesova

Piše: ANA KRUŠLIN Foto: JOSIP KRUŠLIN

KUD Grada Pregrade osnovan je 14.6.2010. godine na temeljima KUD-a Pregrade i to sa sekcijama folklor i puhačkog orkestra koje su u bivšem Društvu djelovale skoro trideset godina.

Folklorna sekcija prvenstveno radi na nje- govanju i prikazivanju starih izvornih običaja Pregrade i okolice te ima postavljene koreo- grafije Branje grojzdja, Pranje veša, Zagorska svadba, Običaji Jurjeva, Čestitanja povodom Tri kralja kao i više verzija spletova zagorskih plesova.

Velika pozornost svih članova usmjerena je ka prikupljanju i očuvanju narodnih nošnji pregradskog kraja.

Većina članova folklor ima svoje privatne nošnje koje su izvađene iz škrinja naših baka i prabaka, a dio je izrađen po uzorku originala iz originalnog domaćeg platna.

Sve postavljene koreografije su vrijednost na koju su članovi posebno ponosni, a prili-

kom izvođenja uvijek su bile zapažene i ostavile do- bar dojam.

S prikazom čestitanja povodom Tri kralja uz pratnju tamburaša i sku- pinom (većinom žena) iz Sopota 2001. godine, uz posebnu zaslugu gospode Slavice Reiner, gostovalo se u Italiji. Društvo je bilo pozvano da predstavi ori- ginalni običaj našeg kraja (Trikralski čestitari) pre- ko Hrvatskog sabora kul- ture.

Društvo je nakon 2010. godine aktiviralo dio no- vih članova. Uz veliku pomoć voditelja lime- ne glazbe prof. Krunoslava Zvera napravljeno je nekoliko koreografija uz muzičku pratnju tzv. "Štrajhera".

Štrajhere čine harmonika, truba, klarinet i bubnjevi.

Pregrada je prije svega poznata po manife- staciji koja se više od 40 godina održava pod nazivom „Branje grojzdja“, a temeljena je na narodnim običajima. Sve više ljudi se oblači u zagorske nošnje i to je svakako dobar na- čin da se sačuva originalnost nošnje uz prikaz običaja berbe u pregradskom kraju.

Poseban ponos folklorne sekcije je koreo- grafija "Branje grojzdja" s kojom je folklor 1998. god. uz pratnju tamburaša sudjelovao na Međunarodnoj smotri folklor u Zagrebu. Koreografija prikazuje stare običaje samog završetka berbe Pregrade i okolice. S jedne strane uz pjesmu dolazi domaćica noseći na glavi košaru punu jela kojeg je pripremila dok su u trsju bili berači.

S druge strane dolaze beračice iz trsja, u rukama nose košare sa zadnjim pobranim groždem kojeg istresaju u brentu ili, kako mi kažemo, “putu”. Dva mlada muškarca malo stisnu grožđe, jedan pomogne “putu” dignuti drugome na leđa i na sceni kreću prema drvenom škafu koji stoji sa strane.

Grožđe se istresa u škaf, dvije, tri mlade djevojke bosim nogama gnječe cijele grozdove.

Tu je i klupica kakvu su Zagorci obično imali ispred svoje drvene klijeti. Na nju je već odložena košara s jelom koje je donijela domaćica. Oko klupice se okupljaju i svi ostali berači.

Domaćica raskriva košaru i nudi jelo. To svakako mora biti domaći kruh, pečena kokoš, a ako je domaćin bio imućniji, pripremila se i raca ili guska. Ima tu i domaćeg špeka, luka, štruklji ili bučnica, a obavezno i gibanica od oraha. Netko od muških domaćina nudi vino.

Cijelo to vrijeme domaćica i svi berači pjevaju. Dolazi domaćin, ide do trsa koji predstavlja zadnji trs kojeg treba pobrati te ga blagoslivlje ga riječima:

*Bog te poživi mili moj trsek,
Daj ti Bog z vedrega neba ugodnu rosu,
Crna majka zemlja dobar rod.
Dan nam rodiju gorice,
Da nam ne presušiju kletice,
Imali dosta ljubavi, sloge i Božjega mira,
Bog te poživi!
I onda, idemo muzika!*

Budući da je berba bila dobra, tu su i tamburaši koji počinju svirati.

Prvo pleše nekolicina, ostali još jedu i piju. Muzika postaje sve življa i plesu se pridružuje još berača.

Ubrzo nastane opće veselje.

Muzika i starinski plesovi znali su trajati i duboko u noć.

Svi se ponovo okupljaju i zajedno zapjevaju kako je i običaj na rastanku nakon dobre berbe i još bolje veselice kod naših klijeti.

Kroz naše nastupe nastojimo očuvati kulturne vrijednosti i tradiciju našega kraja te pomoći u izgradnji njegovog kulturnog identiteta. ■

PREDSTAVLJAMO

Pregradsko vinogorje

Piše: PETRA VDOVIĆ

Hrvatsko zagorje oduvijek je bilo poznato po pitkom rujnom vincu. Velikom broju hrvatskih književnika i pjesnika upravo je ono služilo kao glavni motiv u njihovim djelima. Tako je i Dragutin Domjanić našavši inspiraciju u jednom od zagorskih vinograda napisao: „*Tam pod onim gustim gozdom se nanizal grozd za grozdom. Sladek je i skoro zrel, bi ga zobat štel.*“ Ovo je samo jedna od mnogih pjesama u kojima su Zagorci opjevali svoj najdraži nektar. Odakle zapravo potječe ta neraskidiva veza između Zagoraca i vina? Dragutin Bračun, predsjednik pregradske udruge vinara „Dobra kaplica“ kaže da je to usadeno u našim genima. „Naši pradedeki voljeli su nakon koje čašice napraviti plod vinogradarske ljubavi te zato i mi toliko volimo vinogradarstvo“, šali se gospodin Bračun.

Kulturu uzgajanja vinove loze na naše prostore, pretpostavlja se, donijeli su grčki kolonizatori dok su za njezino širenje na kontinentalnu Hrvatsku, uz Ilire i Kelte zaslužni Rimljani. Hrvatsko Zagorje po svojem je položaju izrazito pogodno za uzgoj vinove loze. Zbog blage klime i nadmorske visine od tristo metara idealno je za vinogradare. Upravo se zato najveći broj zagorskih vinograda smjestio se na brežuljcima blagih, a ponegdje i strmih nagiba. Nastanak pregrad-

skog vinogradarstva veže se uz baruna Ottenfelsa koji je imao veliku površinu svojeg imanja pod vinogradima. Budući da te vinograde nije obrađivao sam, već je imao svoje težake, lokalni seljaci tako su naučili podizati svoje nasade s kojima je krenulo širenje pregradskog vinogorja.

Pregradsko vinogorje obuhvaća Pregradu, Desinić i Hum na Sutli. Koliko se vinograda zapravo ovdje nalazi, nije točno utvrđeno s obzirom na to da ima dosta neregistriranih vinogradara. Na ovom području pretežno se uzgajaju stare kvalitetne bijele sorte, čije grožđe proizvođači preraduju u svojim kletima, ponajviše za vlastite potrebe. Međutim, postoji i nekolicina vinogradara koja se okupila s ciljem napretka u vinogradarstvu te proizvodnji i njezi vina. Oni djeluju u pregradskoj udruzi „Dobra kaplica“.

Udruga broji 78 članova koji većinom dolaze iz Pregrade, ali imaju i nekolicinu entuzijasta iz Đurmanca, Prigorja te Desinića. Većinom proizvode belinu, graševinu i rajnski rizling koji se smatra kraljem bijelih sorti. Od starih sorti, postoji štajerska belina, odnosno ranfol, koji je Krapina zaštitila pod nazivom „Krapinska belina“. Naime, na mnogim se sajmovima vina nailazilo na stare sorte te su stoga zagorski vinari uz pomoć Agronomskog fakulteta te potporu Županij-

ske komore odlučili pokrenuti projekt očuvanja i zaštite starih sorti. Po zagorskim vinogradima napravljena je čitava inventura kako bi se preko DNK analize moglo utvrditi je li određeni trs autohtona sorta. Tako su uzeli i plemke iz vinograda pregradskog kraja te su utvrdili da je i ranfol, odnosno „Krapinska belina“ jedna od autohtonih sorti.

Kao i svaka druga proizvodnja, ni proizvodnja vina nije ostala imuna na modernizaciju te su se počele uzgajati i novije sorte kao što su muškat i traminac, a nekoliko članova Udruge uzgaja i sorte crnog vina poput cabernet sauvignona i merlota s kojima postižu vrhunske rezultate.

Udruga „Dobra kaplica“ svake godine organizira ocjenjivanje vina za svoje članove, ali i za ostale zainteresirane građane. Rezultati tog ocjenjivanja ulaze u zajednički županijski katalog „Vinarijade“ pa se tako „Dobra kaplica“ može pohvaliti da se već par godina nalazi u samom vrhu po broju zlatnih diploma. Na ovogodišnjoj „Vinarijadi“ od 57 ocijenjenih uzoraka osvojili su sedamnaest zlata, dvadeset i dva srebra, dvanaest bronz i šest priznanja, a ni jedno vino nije odbačeno. U Udruzi djeluje nekoliko članova koji imaju i zaštitu kontroliranog zemljopisnog po-

drijetla za vino dobivenu od Hrvatskog zavoda za vinogradarstvo i vinarstvo koji jamči da su ta vina kvalitetna ili vrhunska. Svo vino ima svoje tržište, prodaje se diljem Hrvatske, no još uvijek ih nije moguće nabaviti u maloprodaji

Za razliku od davnih vremena kada se grožđe prerađivalo gaženjem te je pod ženskim nogama nastajalo prvoklasno vino, danas je tehnologija prerade grožđa ipak uznapredovala. Došlo je do promjene u načinu prerade, ali i kvaliteti opreme. Tako se danas uglav-

nom upotrebljavaju preše koje su u odnosu na nekadašnje mnogo manje, a pogone ručno ili strojno (vodene, hidraulične i mehaničke preše).

Da bi se postigao i osigurao plasman vina na tržištu, nije dovoljno samo u nasadu uzgajati kvalitetne sorte, već je potrebno voditi brigu o uvjetima za kvalitetnu preradu grožđa i njegu vina među kojima su zdravstveno stanje bačava te stanje podrumskih prostorija. Kako bi postigli kvalitetu vina koju imaju, pregradski vinari kažu da je najbolje brati po suhu i toplu vremenu jer se time dobiva kvalitetniji mošt, a grožđe obvezno treba odvajati od peteljki. Naime, peteljka je nepoželjna jer saržava tanin koji vinu daje opor okus, a i na njoj su prisutni ostaci prethodnih tretiranja vinograda. Najvažnije je da se grožđe u vinogradu ne gnječi i da do preše stigne neoštećeno, a do prerade ga se treba držati na hladnom, sjenovitom i prozračnom mjestu.

Udruga „Dobra kaplica“ redovito se promovira na manifestaciji „Branje grojzdja“ prodajom vina u maloj kućici na Trgu Gospe Kunagorske. Tamo ih možete naći i ove godine gdje ćete moći kušati najbolja vina pregradskih vinogorja. ■

risel

ANTENE - ALARMI - VIDEO NADZOR

napredna tehnološka rješenja

www.risel.hr

KOLUMNA

Braje gruojzdja h Pregradi

Piše: TOMICA KOLAR

Na kaj pomislite či negdu spomene da ide h braje? Na slatke bobice med perstima i na jeziku? Na škarice, vedrice, ham-pere, pute, škafe, klenavu drešu, brieg, kliet, prešu i lagve, ke muoraju dišati kak ruožica, potprene s cvajgima, na ganterima? Na prostreti stol, ženske i muške kak ideju med redi, stare i mlade, veselje, šalu i popiefku?

Čujete marti kak gazda h šali govori da se muora h braju furt popievati, fučkati ili govoriti, ka se njihbi preveč zobalu? Ili vam več diši fina rakija, kera se muora piti h braju, dok se slatku gruojzdje (ipak) zoblje kuliku got komu paše, radi želuca, ka njihbi duo duobil sračku?

Marti vam h vuhu zatanca klopuotec, tielu ose-ti toplu jesensku sunce, stali ste med nebu i brieg, med redi pune obiešenega, slatkega blaga od kerega se persti i čube lepiju, a serce i nepce se čez liepu jesen počneju špancierati na putu proti nemu za kaj se tuo postoji i je, vinu finemu, daru Božjemu.

Či ste s kraja strajškega, či ste guost, zemite si cajta, nemojte tejki prejti! Pitajte kaj tuo je, kam se tuo ide, kaj se diela! Pitajte či trebaju pomagaca, tuo je lozinka za pristup! Tešku bute našli nega ke bu vam rekal da ne treba. Zagorci voliju deliti svoje veselje, a h braju je tak! Nij tuo preteški posal,

marti komaj keru krat za putara, či su berači preveč pridni. Puožvali vas buju radu na svoj brieg, k svoji klieti, k svojemu tersju, ponosu i diki svoji od dav-nine.

Tam bute doživeli diel nega kaj nemrete h večni širokega svieta. Zbiljam, zbiljam je retku ke na svietu ka bi skoru saka familija h jenem kraju miela malu tersje i dielala vinu za se, ali miela i veče tersje, tak, ka je vina zviš, za komu dati ili za prodati.

Kuliku je tersjaf, tuliku je i još več versti vina. Finega, se bolj finega, zatu ka Zagorci znaju kak se h tersju i h klieti diela.

„Kuliku kapljic, tuliku liet, daj nam Bog na sviet živet!“, popievali bute hvečer, dok bu preša škripa-la, mošt tekal h potškavjak pa čez lakavnicu h lagef, pod obručje ili h svieklu rosfrajnu posudu. Starina keru bute pili, zbudila bu veseljaka hu vas i pofar-bala lice.

Nekeri gliboku hu sebe, razmeli bute, ke tie lju-di zmažeju snagu, vuolju i dobru vuolju h svojemu življeju.

Či ste Zagorec ili Zagorka, nemate se kaj punu čuditi. Lieta ideju, letu za letam, a vam je ot prvih korakaf, do stuolca na kerem bute sedeli kak stari ljudi, h žilaf, h mesu i h kostima zapakieranu nuo

kaj su vam pustili stari. Vaša duša nij ravna, una hu sebe ma briegel! Zelene, mehke briegel i slatke, slatke tersave redi.

H Pregradi se od leta 1971. braje gruozdja slavi kak narodnu veselje i svačanost.

Rad bi vam povedal kaj je se trieba napraviti h jenem letu ka bi se do te svečanosti došlu, kak je praf za praf teški i dugi put do sake vinske kaplje keru buma igdar koštali, zakaj su naši ljudi i jiha-vi guosti do kraja zaslužili, h najlepšem dielu leta, dneve slavlja i veselja.

Nij tega dugu, h tersju i za tersje, prek leta je trebalo:

Napraviti kuolje

Kuolje treba nasekati, obieliti ga i potšpičiti. Kuolje se sieče i bieli z vijakam, a špiči žlantaftuj ili z balticuj. Či je duo levak, kovač mu more napraviti vijak za levaka zatu ka z običnim nemre delati. Sieče se gacijavu kuolje i tam ke raste gacija za kuolje, zuove se kolosek. Duo nema svojega koloseka, uve-ke na nekakvem komadu zemlje ma verbe kere se opsekavljaju za kuolje. Zna se da je verbavu kuolje kratkega vieka, najveć 3 ili 4 leti more kolek zderžati, a gacijavu kuolje traje duplu duž. Duo ma depše gacije za porušiti, nie jih onda porieže na duljinu kuola i onda se ta gacija kala, ka se dobiju koleki. Takvu kuolje se potšpiči na obadva kraje. Saku letu dok se h tersju oštri, kol se spuče, očisti od zemlje, pa se zapiči na drugu stran. Tak se saku letu okrieče i takvu kuolje derži jaku dugu.. Retku duo je mel kostajavu kuolje, ali si su znali da je najbuolje bilu meti takvega. Kuolje siečuju muški, bieliju i muški i žene, a špičiju ga opet muški. Kuolje se bieli i i špiči h koloseku, med verbami ili doma. Četerdeset kolekaf je jena Mera kuolja. Mogal si čuti kak negdo veli da je „...nasekal sedam mier.“. Pridni ljudi su kuolje delali po zimi. Da je bil kakaf liepši dien ili je bilu mej sniega su ga nasekali, a onda su si s familije, duo je got mogal, bielili z vijaki, saki dien po malu. Kuolje se je dopeljalu h tersje čim je bilu moči dojt i na brieg z vozam, s kravami ili kuoji.

Obrezati

Za rezati h tersju treba meti tersne škarice, a dobru je meti i kakvu miejšu žajgicu. Riečuju muški ali i ženske i treba znati rezati. Kak se rieže, većina je ljudi nafčila od svojega tateka ili dedeka, a uni su se istu tak nafčili od svojega tateka ili dedeka. Ne riečuju si jednak, ali si znaju kaj je roznik a kaj lucen, kuliku okaf (pupaf) treba pustiti na keremu, kak se ters nameče, a kak se rieže či ga nečeš nametati, či je lajsku letu slabije potiral i malu dal. Či je h tersju, a najbolj oko klieti, kakva brajda, onda se rieže tak

ka je već roznikaf (z 2 do 3 oka), a mej lucnaf (z 7 do 9 okaf), a većinuma se tersi riečuju tak ka maju jen ili dva lucna i jen roznik. Ruožje se h tersju slaže na kupčke keru se znosiju vun s tersja, a onda se tu ruožje naloži na vuoz, s kerim se je dopeljalu kuolje, pa se otpelja gmof. Doma se žjim kuri pod kuotlam za svije ili se potkurevlje h šporhatu.

Podoštriti

Dok se nuovu kuolje po tersju raznosi, tuo z dalekega zgledi kaj da se je negdu igral i po tersju certal biele certice. Treba oštriti! Saki kol (pre sakemu tersu) i saki prikolič – bolj tenki kolek keru derži lucen, treba spukniti, čverstu ga prijeti h jenu ruku, a z vijakam h drugi ruki otsekati se kaj je trulu i nazaj potšpičiti. Tak podoštreni kol se prime z obadvie ruke i čverstu se h zemlju zapikavljaju, već krat se h jenu ljukju naglu zapikne, dok nij dosti gliboku i čverstu. Prikolič je tenki pa se nemre zapikavati tak da bi se h zemlju hdiralu nek se s cieluj težuj h zemlju porine, glih kak kuolje za bažulj. Dok se oštri, tuj i tam najde se kolek ke je već star i kratek od oštreja, un se onda zamenu z nuovim, bielim. (Tak se onda z dalekega vidi duo je poduoštril, a duo nij). Takvu se kuolje dene na kup i vozi gmof ili pre klieti još jen cajt čaka, a zuove se prakulje. Prakulje doma još dobru dojde za nakoliti paradajz ili vugarke ili za kuriti.

(Hnuogi su komaj čakali ka su s tersja mogli donesti prakulja, ke niesu meli dosti derf na pretilet, ka se je na jem, h krušni peči, spekla vuzmena pogača.) Pre oštreja treba paziti ka se koleki zapikavljaju liepu h red, a tersi ke zrasteju sim ili tam muoraju se onda ravnati proti kuolju, a ne kuolje proti tersaf. Dok je oštreja gotavu, po tersju ostane špiče, ostajki od oštreja. Špiče pobereju dieca h košare pa se tuo istu odnese ili otpelja gmof, za potkurevati. H tersju oštrijmu muški. Či je keru ters slabu hruodil, zna se našaliti čovek, pa veli:“ .., a tak sam mu del liepi kol, na pretilet!“.

Prevezati

Tersje se veže z bekavim tertjam. Bekva je žuta verba, žilava i mehka za hvijaje. Bekva se h ranu pertilet opsieče i donese gmof, a terte se s tersnemi škaricama poštucaju i zvečuju h kupčke ke se zuoveju kučice. Depše terte ideju h jenu kučicu, a tiejšje posebnu, h drugu. Kučice se nosiju suobuj dok se ide h tersje vezat. Ters se veže za kol z depšuj tertuj, jen krat ili već krat, tak ka se se skup nijbi majalu (dok bi se kopal, pa slučajnu z matikuj hderlu po kuolu, ka se nijbi s tersa stepale oči). Lucen se z miejaj tertuj veže za prikolič, tak ka se hvije vodoravnu i malu prema dole. Tak se hvija ka bi poklje ters mel već zraka i sunca i ka bi lepše rodil. Treba

paziti kak se lucen hvija, ka nijbi puknil. H tersju vežeju i muški i ženske.

Skopati

H tersju se kopa prvi krat na pertilet, h travju mesecu, čim se tersje preveže. Kopaju si pre hiži keru su pre snagi, a ljudi h selu jeni drugima pomažeju kopati. Tuo je teški posal kak i oštřeje i tie dien se pripravi bolj fina i jaka hrana. Duo ma punu tersja, kak je mel bežajski baruon Ottenfels, naruči si težake ke kopaju za nadnicu. Razme se, pre takve-mu onda težaki dielaju i druge posle. (Moja babica Milka je, kak mlada puža, tak kopala pre baruonu za nadnicu. Bila je buosa i z matikuj si je posieka-la perst na nuogi. Onda je jen mladi dečku, ke je istu kuopal, odrapil komad platna od svojih hlač i zavezal juj perst. I rodila se je ljubav. Tie dečku je poklje puostal moj dedek Ljuzjek.) Kopa se z matikami kak je got matika velika gliboku, cielu tersje, od duoljega diela do verha, tak ka se matika zapiči h zemlju i zemlja se okrene na uopak (trava ili črie-vec se okreneju prema dole, a gore ostane samu zemlja). Dok se skopa, onda je h tersju jen cajt mier, ljudi se primeju drugega posla kerega na pretilet, fala Bogu, na zemlji ne fali).

H mladju prevezati

Dok oči potiraju i mladje zraste tak veliku ka ga veter more stergati, treba ga prevezati. Veže se z rafijuj. Rafija se diela ot palminega listja, prek muora dojde, kja z daleke Afrike ili Amerike, a kupi se h dučanu. Žuj je lehku i liepu vezati. Naši stari su za vezaje delali liko. Liko se je delal ot jene verste lipe, kera sa zuove lipovec. Lipovec raste bolj kak germ, a ne drievu i jengava potkuožica je mehka i žilava, najbuolja za vezaje. Vežeju si, i muški i ženske.

Prekopati

Dok zemlje počne opet zbijati trava i dračje, h tersju se prekapaj, Kopa se drugi krat – jednak nak kak i prvi krat, ali je kopati leš, zatu ka je zemlja rahla od pervega kopaja. Či je suša, treba duže čakati prekapaje.

Špricati

H tersju se šprica več krat i tuo z galicuj - bakram i z razmočenim hmorjenim vapnam. Šprica se i sumporam, a špric se kupi h dučanu. Bolj je letu dežovnu i vlažnu, bolj h tersje ide bolest. Či je bolj suša – bolesti je mej, onda i špricati treba mej krat. Duo je buolji gazda, pre klieti si je napravil cisternu za vuodu, s kruova se uveke dosti nateče ka ma za špricaje. Drugi vuodu za špric dopeljaju na vozu, a vidal sam i ljude ke su na brieg vuodu nosili hamperaf. Matrijal – špric se napravi h staremu

škafu keru je samu za ti posal ili h stari voznici kera nema jene diena. Šprica za špricaje je od bakra i nosi se na plečaf. Z jenuj rukuj se pumpa, a z druguj se šprica. Po jeni redi se ide gore i dole špricuj, po saki strani, tak ka se se dobru doseigne i pošprica. Špricaju samu muški.

Tertjačiti

Letu ide, a drač je terdoglaf. Opet zbija vun na sakem komadiču zemlje. Dok poklje prekapaja zraste do dva pedja visoku, ide se nazaj na brieg. Zemeju se matike i tu se dračje potuče, plitku prekopaj i tuo se zuove tertjačiti. Tuo moreju delati si.

Vezati

I ruožje raste kaj bedastu. Treba ga opet z rafijuj prevezati, tak ka ne visi na se strane, ka se po tersju more hoditi i ka se leš šprica. Či se nijbi vezalu, več se h sredini leta nijbi moglu preiti med redi, tak bi se bilu zarašenu. Kupček rafije se dene pod hlačjak ili se špaguj zveže oko pasa, h jeni je ruki nožek ili kastura i po malu se cielu tersje z vezajam dene h red.

Štucati i triebiti

Dok je ruožje veliku, treba doiti h tersje triebiti. Panuge kere zrasteju po ruozgi treba potergati zatu ka samu jemljeju tersu jakost keru treba za gruojszde, a treba i razriediti listje ka se tak ne zadelavljeju bolesti, a grozdeki maju več sunca. Ruozge ke zrasteju visoke prek dva metre od zemlje treba istu tak odrezati i tuo se zuove štucaje. Več krat se potrefi tak ka se tertjači, triebi i štuka isti dien. Či se stigne, onda se i pošprica.

Podžeti

Dok dojde jesen i gruojszde dozrieva, najboljši je diel leta h tersju, ali nekaj još čaka pridne ljude. Treba travu, ke je opet zrasla, fundati. Najleš bi travu bilu pokositi, ali redi su vuske jen meter, ruožje je zraslu sim i tam, nema druge nek zeti serpe i prijeti se posla. Podžijaje je zadji posal h tersju priet berbe.

H tersju, ali ne i pre klieti. Kliet je Zagorcu čistu posebna priča. Hu ji se događaju posli keru su sikak zaslužili posebnu pisaje. Marti bi dobru bilu samu napomeniti kak treba pred braje posudu (lagve, škafe, vedrice, lakavnicu, putu) najpriet zamočiti, a onda dobru oprati ka nijbi bilu nikakve gerde duhe, da prešu treba dobru oprati i pripremiti.

Nijbi ipak bilu praf či bi se pozabili zmisliti na ne nesriečne lieta dok je h tersje došla tuča, pa je h kratkem cajtu jenega popuolneva, dok se je Babinega kuta zdignil teški, černi oblak, priroda još jen

krat pokazala čoveku da nij gazda cielemu svietu, a bogme niti svojemu tersju.

Tersje ne treba gospodara nek sljugeta, rekli su naši stari i hu ti poniznosti je skrita najliepša mudrost keru čovek, ke obdelavlje tersje, hu jem more najti. Tu letu, dok je h Zagorje (valjda z Indije) došla sezona Monsunaf i si su po malu strahu, kakva bu berba, nigdo nij rekal da tersje treba posekati. Daj se ot sebe i či ne tu letu, ili drugu, došlu bu letu da buš duobil se poverjenu h zlatu, h zlatnimi kapljami!

Zakaj su Pregračani ziebrali baš braje gruojsdja za svoje slavlje? Praf su meli!

Čes cielu letu ljudi su punu i tešku delali. Ne samu h tersju. Hranili su krave, svije, meli su perad sake felje. Za su živad trebalu je hranu pripraviti pa su sejali karuzu, šenicu, ječem, zuob, herž., rebundu, repu. Za se su sadili bažulj, bob, krumpier, h vertu sega. Muorali su si pripriemiti derva za zimu, kermu za blagu spraviti, furt je i furt bilu neakvega posla. Sedamdesetih liet ljudi su se počeli se bolj zapošljavati. Dok su došli s posla, doma jih je počakal drugi posal. A posal je bil jen teži, a drugi lieži, jen gerši, a drugi liepši. I h tersju je bilu tak, ali je verhunec posla h tersju i nuo kaj su duobili od jega bilu neak najbolj važnu za nuo kaj si ljudi na svietu

išeju - kriepost i veselje. H vinu je bila jakost keru su si razmeli. Sa se je muka, cielega leta, h jenu dnevu pretočila h popiefku i radost, neak je se melu lepšega smisla.

Priet nek je bilu Zagorcaf, negdu je rekal da je h vinu istina. Nij bil bedak. Vinu pomore čoveku, ka na vidalu zijde jengava prava naraf. Či je po naravi dobrek, meren i veseljak, dok si ga spije malu več – još bu bolj dober, bolj meren i vesel. Či pa je po naravi nuor, dok ga spije malu več, još bu bolj nuor i još buju bolj buogi nie ke su merni i dobri puolek jenga. I onda se zmislima da je vinu doneslu i punu lošega za naše ljude. Ali, aj je baš tak? I h vuodi su se hnuogi htuopili i na hrušku se hnuogi obesili. Oko nas je se punu tega kaj nam more biti h istu vrieme i na korist i na škodu. Bog nam je dal slobodu, a ljudi muoraju zbrati kakvi buju. Da bi si leš prispodobil neakaf konačni smisal, radu se zmislim, da mi je, kak dečecu, bilu tešku h tersju delati. Oštriti, kopati, špricati, vezati, tertjačiti, pođijati... Zrasteš glih tuliku ka već niesi malu diete, ali niesi još pre pravi snagi. I onda te hpregneju. Najpriet po malu, pa se bolj. Najrajši bi bil nekam hvušal, a nemaš kud. Ipak, lieta putujeju, a se tuo, saf trud, nij bilu za badaf. Prava je tuo bila škuola, zde znam. I za me i za tulike druge ljude. Liepu mi je zde h tersju delati i nij mi tešku. Od sih poslaf kere dielam, nie h tersju su mi najlepši. A najlepši posal h tersju, kaj mislite keru mi je? Zna se, braje!

H tersju je nes leš delati nek priet, negda. Tešku je najti ke kakvu flikicu tersja keru je još na kuo-lju, si maju stupe i žice. Ne treba kopati, s frezami se posal napravi punu priet. Jeni kopaju samu oko tersaf, a po redi samu kosiju s kosilicami ili flaksericami. Ne nosiju se šprice na plečaf. Ne treba ni vezati – ruožje se dievlje pod žicu. Dielaju se široke redi, nutre se more iti i s traktoram. Tu letu sam štucal škaricami za živicu...

Ali, treba i već krat špricati! Bolesti je već, a loza je bolj osetljiva na je. Negdu dievlje mrežu ober tersja, protif tuče, negdu h mrežu oblači tersje, či su ftičeki lačni i ljušta jim se baš gruojsdje. Trebali ste vidati tu pertilet h večerkima, kak je bilu smiešnu vidati ljude z baterijami, kak hodiju po tersju. Još jen nuovi posal se je našal – pobirati gusenice...

Preveč je velika i preliepa je priča o Zagorcima i jihavim tersjima, ka nijbi miela neak kaj juj daje značaj. Berba grojsdja h Pregradi, dnevi posvečeni trudu ljudih keru su sterpljivu, čes cielu letu delali i veselju, keru nam teče h vinskih kapljaf, dok se kaj treba dojde na svoje, naj dugu liet živi za se ljude dobre, dobre vuolje! ■

H Pregradi, 23. kolovoza 2014.

Fala Nikoli i Joži za pomuoč pre pisaju.

GRAD PREGRADA

Izvješće o radu gradske vlasti

Piše: PETRA VDOVIĆ Foto: DARIO RUBINIĆ

U prvih godinu dana mandata gradske vlasti pokrenut je niz procesa koji donose pozitivne promjene na svim poljima života Grada. Gradska uprava postala je otvorenija i transparentnija, a ostvarena je i bolja suradnja s predstavnicima mjesnih odbora. Na društvenom planu pozitivne promjene vidljive su u novom odnosu s građanima, koji su dobili mogućnost da svoja pitanja, primjedbe ili stavove priopće osobno u uredovnom vremenu za građane.

Uspostavljen je i novi ravnopravni odnos s organizacijama civilnog društva, koji je već urodio projektom „Otvoreni grad“. Osim toga, nastavilo se i s modernizacijom makadamskih cesta i ulica jer je komunalna infrastruktura jedno od najvažnijih pitanja svake lokalne zajednice.

Strateški plan gospodarskog razvoja

Krunu rada gradske vlasti u prvoj godini mandata predstavlja izrada Strateškog plana gospodarskog razvoja Grada Pregrade na čemu je sudjelovalo trideset dionika iz javnog, civilnog i gospodarskog sektora Grada.

Time se željelo obuhvatiti i zajednički iskazati interese i potrebe lokalne zajednice u cjelini te postići društvena legitimnost i transparentnost plana. Strategija gospodarskog razvoja Pregrade temeljni je dokument za provođenje politike održivog razvoja svih sektora i djelatnosti na temelju kojeg će tijela lokalne samouprave donositi odluke o gospodarskoj budućnosti zajednice. Polazna namjera, svrha i cilj planiranja

gospodarskog razvoja Pregrade suočavanje je s gospodarskim problemima i podizanje razine ekonomske moći i konkurentnosti gospodarstva, kao i podizanje kvalitete življenja i ostvarivanje višeg nivoa zadovoljstva svih građana.

Dio strateškog plana koji je već uspješno realiziran predstavlja projekt brendiranja Grada Pregrade unutar kojeg je osmišljen novi vizualni identitet Grada i vizual sa širokom primjenom, koji mu jamči prepoznatljivost. Ta prepoznatljivost bazirana je na najvažnijim geografsko-kulturnim elementima pregradskog kraja, padina Kunagore i Zagorske katedrale.

U sklopu izrade strateškog plana pokrenute su i izmjene gradskog web portala, koji će u budućnosti služiti kao kompletni servis građanima. Po principima e-uprave omogućit će potpun elektroničku dvosmjernu komunikaciju građana i uprave u obraćanju i poslovanju.

Informiranje građana i ulaganje u infrastrukturu

Informiranje građana intenzivirano je kroz razvoj novih sadržaja i alata, putem web stranice Grada, ali i facebooka. Građanima je omogućeno da postavljaju pitanja, predlažu i komentiraju, daju inicijative i na taj način aktivno sudjeluju u životu Grada, a na njihova im se pitanja redovito odgovara, i to u kratkom roku.

Izravna komunikacija građana s gradonačelnikom i dalje se odvija u redovitom vremenu, a kao najčešće probleme građani ističu: komunalnu infrastrukturu, socijalnu problematiku,

SANACIJA MOSTA U PAVLOVCU PREGRADSKOM

nezaposlenost te imovinsko - pravne odnose. Da se većina tih problema počela rješavati, vidljivo je po velikim ulaganjima u infrastrukturu koja nisu rezervirana samo za najuži centar Pregrade, nego se radi na decentralizaciji na cijelo područje grada. Naime, nastavljeno je s ulaganjima u asfaltiranje i sanaciju nerazvrstanih cesta po mjesnim odborima koji obuhvaćaju pošljunčavanje, poravnavanje kamenog agragata strojem za sabijanje, sanaciju, polaganje novog asfaltnog sloja, ali i održavanje, malčiranje i košenje bankina cesta.

U proteklom periodu obilne kiše koje su pale na području Krapinsko-zagorske županije uzrokovale su nastanak brojnih klizišta i odrona koji ugrožavaju stambene i gospodarske objekte te otežavaju promet na nerazvrstanim cestama. Stoga Grad Pregrada sudjeluje u sufinanciranju troškova asfaltiranja i sanacije nerazvrstanih cesta na gradskom području, a sve u dogovoru s mjesnim odborima.

Prijemom predstavnika mjesnih odbora, čestim telefonskim kontaktima i izravnim uvidom na terenu rješavali su se tekući problemi, dogovarano je provođenje potrebnih hitnih zahvata te nužnih komunalno – infrastrukturnih intervencija, a sve u cilju pronalaska najoptimalnijih rješenja za probleme građana na terenu. Cestovna struktura popravljala se iz dana u dan, čime se znatno umanjuje prometna dislociranost i jača komunalna infrastruktura grada.

Uspješno povlačenje sredstava za projekte

Apliciranjem na natječaje i fondove državnih institucija i uspješnim povlačenjem sredstava za projekte ostvarena su značajna ulaganja u infrastrukturu i rad s udrugama civilnog društva. Tako je na temelju provedenog Natječaja u sklopu projekta „Otvoreni grad“ devet pregradskih udruga dobilo gradske prostorije na korištenje. Radi se o prostorima u aneksu zgrade Grada, a udruge će gradske prostore moći početi koristiti početkom rujna.

Grad Pregrada prijavio se i na natječaj Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije u sklopu Programa održivog razvoja lokalne zajednice, na kojemu je sa svojim projektom „Modernizacija vinskih cesta na području grada Pregrade“ ostvario prava na sufinanciranje i modernizaciju vinskih cesta. Ovim projektom zamišljena je modernizacija 2200 metara vinsko turističkih cesta u Plemenšćini koja bi pridonijela razvoju turizma i vinogradarstva na području grada Pregrade, povećanju broja turista, revitalizaciji postojećih vinogradarskih, vinskih i turističkih kapaciteta te u konačnici, povećanju lokalne zaposlenosti. Od svih jedinica lokalne samouprave na području naše županije Pregrada je sa 723 tisuće kuna uspjela dobiti najveći iznos sufinanciranja.

Radionice i tribine

Kako bi se građani mogli educirati o različitim projektima i mogućnostima koje su im na

ASFALTIRANJE NERAZVRSTANE CESTE U MO PLEMENŠĆINA

DOVRŠENI RADOVI ZAMJENE DOTRAJALE STOLARIJE NA VRTIČU

raspolaganju, u Pregradi su održavane različite radionice i tribine. Među važnijima treba izdvojiti interaktivnu radionicu za obrtnike i poduzetnike "Poduzetnički impuls 2014.", koju je organizirao Grad u suradnji sa Zagorskom razvojnom agencijom. Osim radionice za poduzetnike, održan je okrugli stol na temu Europske mogućnosti za ruralne ženečiji je cilj bio informirati žene iz ruralnih područja o mogućnostima koje donosi članstvo u Europskoj uniji i osvijestiti njihov doprinos EU. Još jedna važna radionica koju treba spomenuti bila je „Radionica za udruge s područja Pregrade“ koja je zamišljena kao interaktivna vježba za popunjavanje Obrasca za prijavu na Javni natječaj Grada radi dodjele sredstava udrugama za tekuću godinu te kao priprema za pisanje projekata.

Od ostalih aktivnosti vezanih uz grad treba izdvojiti nastavak rekonstrukcije sustava javne rasvjete gdje je u dvanaest gradskih ulica montirano ukupno 110 novih svjetiljki. Isto tako, započelo je i obvezno odvajanje komunalnog otpada te je u suradnji s EKOFLOR - om omogućeno građanima da bez naknade na svom kućnom pragu razdvajaju papir i plastiku od ostalog otpada. Odvajanjem ovih sirovina doprinosi se efikasnom i održivom gospodarenju otpadom budući da se ovako sortirani otpad može reciklirati te ponovno staviti u upotrebu, a time se smanjuje zagađenje. Osim toga, u svakom će se mjesnom odboru uskoro postaviti i Zeleni otok, na kojem će se prikupljati metal i staklo.

Odgoj i obrazovanje djece i mladih

Osim rješavanja infrastrukture koja je jedno od gorućih pitanja u našem gradu, grad je posvetio pažnju odgoju i obrazovanju djece i mladih. S dekanom Medicinskog fakulteta u Osijeku potpisan je novi ugovor o izvođenju izvanrednog dislociranog sveučilišnog pred-diplomskog studija Sestrinstva u Pregradi za sljedeće četiri akademske godine te je tako postavljeno ulaganje u razvoj visokoškolskog obrazovanja. Radilo se i na obnovi dječjeg vrtića. Tako je na igraonicama vrtića te na ulazima u njega zamijenjena drvena stolarija novom PVC stolarijom.

Zamjena postojeće građevne stolarije na oba objekta s modernom i energetski učinkovitom stolarijom doprinijet će smanjenju ukupne potrošnje energije i energetske učinkovitosti objekata, ali i kvaliteti boravka u vrtiću. Ni mjesni odbori nisu zaboravljeni. Naime, kako u Cigrovcu do sada nije postojalo asfaltirano i uređeno nogometno igralište, a mještani već dugi niz godina zahtijevaju da se jedno takvo izgradi, Grad je kupio zemljište za njegovu izgradnju.

Manifestacije

Da Pregrada hvata korak s većim lokalnim jedinicima, može se vidje-

RADIONICA PODUZETNIČKI IMPULS

FAŠNIČKA POVORKA U PREGRADI 2014.

ti i na kulturnom polju. Osim na „Branju grojzdja“, najpoznatijoj pregradskoj manifestaciji, svi sugrađanimogli su uživati u mnogim drugim manifestacijama i događanjima. Uz kuhano vino i krafne Pregračani su se zabavljali na fašničkoj povorci dok su svi ljubitelji klasične glazbe došli na svoje na „Danima glazbe“, kulturnoj manifestaciji Glazbene škole Pregrada gdje su imali prilikuslušati razne koncertne izvedbe i prezentacije. Jedna od važnijih manifestacija bila je i proslava najvećeg kršćanskog blagdana Uskrsa te Dana Grada, poznata pod zajedničkim nazivom „Proljeće u Pregradi“. Unutar tog programa objedinjena su mnoga društvena i kulturna zbivanja koja su uključivala uskrsne sakralne, umjetničke i zabavne sadržaje. Oko programa angažirale su se mnogobrojne udruge s područja Grada, od KUD-ova, DVD-a i kulturaša te je svaka od njih organizirala poneko događanje. Osim već tradicionalne „Kostelske uskršnje pištrole“, održana je „Noć knjige“, na kojoj je uz razne literarne sadržaje bila izložena zbirka knjiga obitelji Ottenfels iz dvorca Bežanec, koje se nalaze u zavičajnoj građi knjižnice. Uoči Dana grada održan je „Koncert za dobro rapoloženje“ te „Smotra dječjih zborova“, ali i akcija „Zelena čistka - jedan dan za čisti okoliš“, u kojoj su mjesni odbori čistili nelegalna odla-

gališta smeća na području grada. Manifestacija „Proljeće u Pregradi“završila je dvjema zanimljivim predstavama: „Ah, te žene“ u izvedbi Dramske skupine KUD-a Grada Pregrade te predstavom Gfuka „Debitanti“.

Najveća manifestacija po kojoj je Pregrada poznata u cijeloj zemlji zasigurno je „Branje grojzdja“ koja će se ove godine pokušati dići na malo višu razinu. Najveća novost u odnosu na prethodne godine raniji je početak događanja na samoj manifestaciji te njezino produljenje na čak deset dana. Uz kulturno – zabavni program, manifestacija će imati i poslovnu komponentu kroz projekt „Poslovni uzlet“ koji grad organizira u suradnji s Poslovnim dnevnikom i Ministarstvom poduzetništva. Pregrada je nakon Jastrebarskog i Zagreba treći grad koji je dobio mogućnost da ugosti ovu edukacijsko – konferencijsku manifestaciju. Prijavljeni posjetitelji moći će slušati jedanaest različitih edukacija koje će im pomoći da svoje poslovanje učine uspješnijim. Uz edukativno – seminarski dio, održat će se sajam vinarstva i vinogradarstva sa sudionicima iz cijele županije. Ovim aktivnostima željelo se dati doprinos poboljšanju poslovne klime u Pregradi te bi se na taj način grad promovirao kao poželjno mjesto za investiranje.■

MLADI I USPJEŠNI

Sara Pondeljak

Razgovarala: MATEJA PONDELJAK Foto: DAVOR ŠPILJAK

Sara Pondeljak je učenica 2. razreda gimnazije u Pregradi. U svibnju ove godine objavljena je njezina zbirka pjesama pod nazivom Sanjarima. Kaže za sebe da je zaljubljena u knjige pa nas ne čudi što svaki slobodan trenutak provodi volontirajući u knjižnici. Sa Sarom smo razgovarali kako bismo saznali kako usklađuje život tinejdžerice sa životom mlade književnice u usponu i možemo li očekivati još koju knjigu u skorije vrijeme.

Mateja: Sara, kakav je osjećaj izdati vlastitu zbirku pjesama u 16. godini života?

Sara: To je jako dobar osjećaj. Jako sam zadovoljna s knjigom, kako je knjiga predstavljena i kako su je ljudi prihvatili. Sa svih strana sam dobila samo pohvale, svi su bili oduševljeni i nije bilo negativnih komen-

tara. Pomalo me plaše svi ti pozitivni komentari jer mi nitko ne ukazuje na pogreške i što bih mogla popraviti u svom radu.

Mateja: Smatraš li to svojim najvećim postignućem?

Sara: Sudjelovala sam na stvarno puno literarnih natječaja: 2012. na državom natjecanju Moja prva knjiga s pričom Vila priroda za koju sam osvojila 3. mjesto, a godinu kasnije na istom natjecanju moja priča

Sara nam je u razgovoru otkrila da je zaljubljena u knjige i da je još ne zanimaju izlasci, no iznenadilo nas je koliko drugih ljubavi ima. Članica je dobrovoljnog vatrogasnog društva, planinarskog društva, ide na ritmiku, voli i fotografiju, izrađuje hvatače snova.

Najbolji rođendan ikad osvojila je 2. mjesto. Na natjecanju Čitanjem do zvijezda predstavljala sam ekipu učenica Osnovne škole Janka Leskovara i osvojile smo drugo mjesto, jednom prilikom su me proglasili Genijalkom mjeseca u Modroj Lasti, sudjelovala sam u raznim literarnim programima kao

što su Novigradsko proljeće, Mala nagrada Gjalski, Večer poezije, no svojim najvećim uspjehom smatram objavljivanje zbirke.

Mateja: Kako je uopće došlo do ideje o izdavanju zbirke?

Sara: Profesor Branko Pilaš, jedan od urednika Modre Laste, je bio u Krapinskim toplicama na rehabilitaciji i upoznao moju mamu Silviju. Pilaš je radio je s mnogim književnicima i kada mu je mama pokazala moje radove predložio nam je da objavimo te pjesme. S vremenom je došlo do velike suradnje i uz mnogo truda i ulaganja, ponajprije moje obitelji, izdana je zbirka pjesama Sanjarima.

Mateja: Jesu li u zbirci sabrane sve tvoje pjesme?

Sara: Nisu sve. Dosta pjesma nije još objavljeno, neke su i nastale kasnije, neke sam zaboravila pri skupljanju materijala, ali sam zadovoljna s ovima koje su objavljene. Ne mogu izdvojiti najdražu pjesmu jer me uz sve veže neka uspomena i emocionalno sam vezana uz njih i posvećenu su svima, posebice sanjarima.

Mateja: Čuli smo da trenutno pišeš roman, otkrij nam o čemu se radi.

Sara: To je još tajna. Uvijek se sramim kad vidim ili čujem da netko čita moje radove, to mi je nekako čudno, a tako je i s ovim. Mogu samo reći da naginje znanstveno-fantastičnoj temi.

Mateja: Znači li to da možemo očekivati novu knjigu u skorije vrijeme?

Sara: Zasad imam još puno posla s tim, pišem još i pjesme, sve ovisi o raspoloženju i

vremenu. Nadam se da ću objaviti još mnogo svojih radova, no ne mogu obećati da će to biti uskoro.

Mateja: Čini nam se da su svi za tebe stvorili velike planove, no koje su tvoje želje za budućnost?

Sara: Nadam se da ću raditi ono što volim i vidim se na sve strane, no nemam nikakve planove. Zapravo sam i sama znatiželjna kako će se sve to odvijati.

Mi ti želimo sve najbolje u budućnosti, veseli-mo se svakom uspjehu naših sugrađana i nadamo se da ćeš uspjeti ostvariti sve svoje ciljeve. ■

POVIJEST

Ljekarnička zbirka Thierry

Pišu: ANE-MARY GRILEC, LORENA LESKOVAR Foto: DALIBOR GRILEC

Smještena u centru grada Pregrade historičistička građevina tzv. Thierryeva apoteka ostavila je korijenje u današnjoj ljekarničkoj proizvodnji.

Prva industrijska proizvodnja lijekova u Hrvatskoj utemeljena je u gradu Pregradi od strane ljekarnika Adolfa pl. Thierry de Chateauvieux, koji je sa svojom obitelji doselio u Hrvatsko zagorje početkom 19. stoljeća. Poznato je kako je Thierry sa svojom suprugom Josipom imao osmero djece, od kojih su dvoje bili po zanimanju farmaceuti. Koncesijsku ispravu odnosno dozvolu za rad ljekarne u Pregradi dobio je 9. studenoga 1892. godine. Za samu izgradnju Thierry je angažirao jednog od poznatih zagrebačkih graditelja Gjurua Carneluttija kako bi mu napravio projekt glavne zgrade i proizvodnog kompleksa. Nacrti su izrađeni u lipnju 1893. godine te je iste godine i otvorena pod nazivom „K Angjelu čuvaru“. Građevina je izgrađena u historicističkom stilu. Sama ljekarna smještena je u prizemlju dok je drugi dio bio predviđen za iznajmljivanje. Gornji dio zgrade bio je stambeni prostor obitelji Thierry.

Ljekarnik Thierry bio je jedan od začetnika industrijske proizvodnje lijekova odnosno fitoterapije u 19. stoljeću, a njegova ljekarna bila je poznata kao pravi mali industrijski pogon. Ljekarna se sastojala od oficine ljekarne, odnosno glavnog prostora ljekarne, poslovnice, laboratorija, prostorije za zalihe, proizvodne prostorije i otpreme. Iz materijala nadenih u poslovnici dobio se uvid kako se trgovalo s cijelom Europom, Afrikom i Amerikom.

Posebnim cjenikom lijekova bila je određena cijena lijekova koja je uključivala uz samu cijenu ljekovitih sredstava i cijenu ambalaže i ljekarnički rad. Laboratorij se sastojao od dva djela, radni stol i pregradna stijena koja je odjeljivala prostor laboratorija od materijalke i trgovačke poslovnice. U laboratoriju se nalazila naprava za destiliranje i za kuhanje na pari, zajedno s ormarićem za sušenje, prešom, lijevcima, lopaticama, staklenim tikvicama, pipetama, menzurama i spravama za koliranje tekućine i sterilizaciju. Destilator je bio jedan od najznačajnijih naprava koje su se nalazile u ljekarni.

Sastojao se od bakrenog kotla, hladnjaka te četvrtaste peći od kovanog željeza, a moguće ga je vidjeti i danas kao dio stalne postavice muzejske zbirke. U prostoriji za zalihe tzv. materijalki su smještene velike posude u kojima su se držale ljekovite droge tj. osnove za izradu lijekova. Proizvodna prostorija bila je namijenjena za spremanje konačnih proizvoda u farmaceutsku ambalažu, nakon čega je otprema organizirana u smislu dostave pošiljki i odašiljanja.

Thierryevi lijekovi bili su proizvedeni na način izdvajanja djelatnih tvari iz prirodnog biljnog materijala. Proizvodnja je bila u skladu s Farmakopejom, a lijekovi su se uglavnom izrađivali prema liječničkom receptu. Najpoznatiji Thierryevi patenti bili su centifolijaska mast i Thierryev balzam. Centifolijaska mast koristila se pretežito za razne rane, otekline, ubode i razne druge kožne bolesti, dok se balzam prepisivao za razne simptome bolesti kao što su: podrigivanje, slaba probava, grčevi, kašalj, upala desni, zubobolja, ali i za vanjsku upotrebu.

Adolf Thierry je 20. listopada 1899. u Londonu registrirao tzv. engleski čudotvorni balzam i pregradsku mast, a nakon toga je proizvode zaštitio patentom 2. ožujka 1900. godine i na kraju ih 1901. godine prodao za 960.000 kruna. Patentna isprava je potvrdila ozbiljnog poslovanja obitelji, tj. ljekarne „K Anđelu čuvaru“. Poznato je da se u ispravi nalazi i trgovačka marka odnosno zaštitni znak pod imenom „Zelena opatica“ za te proizvode.

Iako poznato građanima Pregrade, važno je naglasiti kako je Ljekarnička zbirka Thierry dio

DESTILATOR

postave Muzeja grada Pregrade koja je predstavljena javnosti još 30. ožujka 2008. godine. U sklopu ovogodišnje manifestacije Branje Grojzdja, 25. rujna biti će promocija kataloga Ljekarničke zbirke Thierry te će se time ponovno naglasiti višestruki značaj koji ona ima ne samo za Pregradu nego i za cijelu Hrvatsku. ■

GRAMONT

GRAĐEVINARSTVO , MONTAŽA I TRGOVINA

VL. VLADO I MARIO IVANJKO

JANKA LESKOVARA 41/2, PREGRADA

TEL/FAX: 049/377-678

Radno vrijeme trgovine: Ponedjeljak – Petak: 07:00 – 19:00 Subota: 07:30 – 13:00

TRGOVINA

- KERAMIČKE PLOČICE
- KUPAONSKI ORMARIČI
- KADE
- KAMINI
- BETONSKA GALANTERIJA

GRAĐEVINARSTVO

- ZEMLJANI RADOVI
- IZGRADNJA OBJEKATA
- FASADE
- ADAPTACIJE
- IZOLATERSKI RADOVI

PISMA IZ NIZOZEMSKE

Limburg Stirum i dvorac Dubrava (2)

Piše: IVAN KANTOCI VANČ

Ovo je drugi od dva nastavka teksta o dvorcu Dubrava autora Ivana Kantocija Vanča, inače autora serije kolumni pod nazivom Pisma iz Nizozemske. Kolumne su 2011. godine objavljene i u knjizi "Pisma iz Nizozemske".

Grof Karlo I Joseph Aloys Limburg Stirum, nositelj naslova von Limburg i Bronckhorst i gospodar Gemena i Simonsturma izravni je potomak grofa Georga von Limburg Stiruma koji se 1539. oženio groficom Ermgard van Wisch iz nizozemske pokrajine Gelderland, posjednikom dvora i vlastelinstva Bronckhorst i nasljednikom gradića Wisch, Borculo, Wildenberg, Lichtenvoorde i Overhagen. Georg i Ermgard osnivači su nizozemske grane obitelji Limburg Stirum a uz koju je vezan suprug Marije Terezije Keglević Karlo I Joseph Aloys Limburg Stirum.

Georg i Ermgard imali su dvoje djece, Hermana Georga i kćer Annu Mariju. Herman Georg se 1557. oženio s Marijom van Hoya. Imali su osmero djece. Najstariji sin Joost grof van Limburg i van Bronckhorst, gospodar Stiruma, Wischa, Bor-

cola i Lichtenvoorde oženio se 1591. s groficom Marijom von Schauenburg-Holstein-Pinneberg nasljednicom grofovije Gemen, danas područje gradića Borken u njemačkoj pokrajini Nordrhein-Westfalen, čime ta grofovija dolazi u posjed obitelji Limburg Stirum. Joost i Maria imali su također osmero djece. Imovina njihova najstarijeg sina Hermana Otta I van Limburg Stiruma grofa Bronckforsta, gospodara Wischa, Borcola, Styruma i Gemena podijeljena je na njegove sinove: Otta, pripao mu je Bronckhorst i Borculo, Adolf Ernsta, pripao mu je Gemen i Mauritsa, pripao mu je Styrum.

Rodoslovna linija kojom su vezani Limburg Stirumi nekadašnji posjednici Dubrave u Pregradi vezana je uz grofa Adolfa Ernsta i njegova trećeg sina Maximiliana Wilhelma Limburg Stiruma (rođen 1653. umro 1728.) Grofa von Limburga i Gemena, gospodara Simonsturma. Maximilian Wilhelm se 1677. oženio s groficom Marijom Annom von Rechberg i Rotenlöwen. Imali su četrnaestero djece. Njihov sin Karl I Joseph Aloys (rođen 1685. u Illeraichen, umro 1738. u Simonsturm), gospodar Gemena i Simonsturma oženio se 1722. u Beču s groficom Marijom Terezijom Keglević Bu-

žimski (rođena 1700. umrla 1728.) kćerkom grofa Sigismunda Keglevića Bužinskog i Barbare Kohary von Czabrag-Szitnya.

Marija Terezija Keglević od Bužina i njezini preci

Otac Marije Terezije je grof Sigismund Keglević a majka Barbara Kohary de Czabrag-Szitnya. Otac je potomak ugarske loze Keglevića a čiji je začetnik njezin pradjed grof Nikola II Keglević i supruga mu Barbara Moricz de Sövényhaza, njezina prabaka. Nikola II Keglević je bio sin grofa Jurja III Keglevića, podbana Hrvatske i supruge mu Katarine Istvanffy, koji su Mariji Tereziji bili prapradjed i praprabaka. Otac Jurja III Keglevića bio je Šimun III Keglević a majka iz očeva drugog braka Magdalena Pethew de Gerse, koji su Mariji Tereziji bili praprapradjed i prapraprabaka.

Praprapradjed Marije Terezije Šimun III Keglević umro je 17. prosinca 1579. u Krapini a pokopan 22. prosinca u staroj crkvi u Pregradi iz koje je nadgrobna ploča prenijeta i nalazi se u sadašnjoj župnoj crkvi ispod nadgrobne ploče njegova oca Petra II Keglevića, nekoć jajačkog bana (1520-1537.) i bana Hrvatske, Slavonije i Dalmacije (1537-1542.) a koji je grad i vlastelinstvo Kostel i Krapinu kupio 1523. u Požumu od markgrofa Jurja Brandenburškog za 13.000 ugarskih zlatnih forinti. Gradove i vlastelinstvo Kostel i Krapinu Petar II Keglević kupio je za svoju ženu Barbaru, kćerku Jurja od Stražemana, i njihove potomke od koji je jedna i Marija Terezija Keglević, supruga grofa Karla Josepha Aloysa Limburg Stiruma.

Dvor Dubrava

Kada su Keglevići sagradili svoje dvorce Goricu, Dubravu i Bežanec do sada nije poznato. Vjekoslav Klaić spominje ugovor koji je 1667. sklopio Stjepan III Keglević "sa svojim sinovkama Juditom. Elizabetom i Barbarom, kćerima pokojnog brata Sigismunda I., neki ugovor o gradnji svoje

kurije (Gorice ili Dubrave)". Misli se da su Gorica, Dubrava i Bežanec sagrađeni krajem 16. st. kada su se Keglevići s utvrđenog Kostelgrada spustili u pregradsku dolinu. Dubrava je bila u vlasništvu Franje III Keglevića i sestre Ane Marije, djece Ivana Keglevića a kojemu je otac bio Šimun Keglević, a koji su uz Dubravu, držali Kostel, Krapinu i alodij Šabac, kako je to ustvrdio Klaić.

Ana Marija udala se 1619. za Sigismunda Erdödyja, hrvatskoga bana 1627-1639, gospodara cesargradskog vlastelinstva i ustanovitelja franjevačkog samostana u Klanjcu. Svome bratu Franji oporučno je povjerila osnivanje franjevačkog samostana u Krapini za što mu je ostavila i novce. Umrla je 1638.

Franjo koji je školovanje završio u Grazu oženio se Elizabetom Erdödy koja je umrla nakon dvije godine braka 1641. Druga žena mu je bila Eva Viszkelety. Franju je bio veliki dobročinitelj pregradske župne crkve i šire. Nije imao potomstva te je imovinu oporučno ostavio sinovcima Nikoli II Kegleviću čijim nasljednicima je pripala Dubrava i Petru čijim nasljednicima su kasnije pripali Gorica i Bežanec. Nikola II Keglević naslijedio je posjed Deven u Ugarskoj a ženidbom s Barbarom Moricz de Sövényhaza potpuno se odselio u Mađarsku, gdje su se njegovi potomci mađarizirali. Među njima je i Maria Terezia Keglević koja je naslijedila Dubravu.

Ferdinand Limburg Stirum i Josip Kantoci

Franjo III Keglević i Maria Terezija Keglević spominju se kao donatori kmetova pregradskoj župi. Franjo je darovao pet cijelosjelišnih kmetova uz uvjet da župnik uzdržava kapelana koji će voditi školu u Pregradi. Marija Terezija je također dala četvoricu na ime misne zaklade. Posjednici Dubrave bili su i patroni pregradske crkve. Prilikom zahtjeva župnika Josipa Karla Tuškana upućenog Varaždinskoj županiji 1794. za gradnju nove župne crkve bili su i oni o tome pitani.

PREGRADSKA CRKVA

Patronat je bio tada podijeljen između Julija Keglevića, gospodara Gorice i Bežanca, te grofa Ferdinanda Limburg Stiruma i (1785.-1800.) i njegove sestre Amalije Eszterhazy, praunuka i praunuke Marije Terezije Keglević, tadašnjih gospodara Dubrave. Ferdinand i Amalija bili su spremni dati građevni materijal a Julije se nije osjetio dužnim bilo čime pomoći. Najpogodniji teren za gradnju crkve bilo je prema komisiji koja je izašla na teren (1.11.1799) mjesto i prostor ispod župnog dvora na kojem su bile kuće Jurja Škreblina i Josipa Kantocija, “podložnika dubravskog vlastelinstva” kako je to ustvrdio Filipčić. S njima su Limburg Stirumi vjerojatno preko upravitelja vlastelinstva dogovarali preseljenje a na koje su Juraj Škreblin i Josip Kantoci pristali. No došlo je do problema jer je Ferdinand Limburg Stirum, prunuk Marije Terezije Keglević i Karla I Josepha Aloysa Limburg Stiruma i njihov posljednji potomak, u međuvremenu (5.2.1800) umro.

Kao novi vlasnik se pojavljuje Aleksandar Erdödy koji preko upravitelja vlastelinstva Dubrava Franje Penekovića zahtijeva da se Jurju Škreblinu i Josipu Kantoci od strane župe da u zamjenu odgovarajući teren i po veličini i po kvaliteti te da se sav prijenos i gradnja izvrši na teret crkve. Župnik je 6. kolovoza 1801. s Aleksandrom Erdödy sklopio ugovor kojim je ovaj pristao na preseljenje Jurja Škreblina i Josipa Kantocija, svo-

jih podložnika, s time da svaki od njih dobije odgovarajuće zemljište župne nadarbine u Luki a da se na trošak crkve tamo prenesu njihove zgrade, stare vočke novčano nadoknade a mlade presade. Josip Kantoci posjedovao je ukupno 579 čhv, staru kuću, pripremljenu građu za novu kuću, staju i hambar. Prijenos je izvršen 1802. Mjesto prijenosa i današnji izgled u Pregradi vjerojatno je moguće utvrditi daljnjim istraživanjima.

Limburg Stirum, dvorac Dubrava, Josip Kantoci

Ime Limburg Stirum vezano je uz dvorac Dubravu u Pregradi. To se ime u literaturi o dvorcu Dubrava redovito navodi kad je riječ o nekadašnjim vlasnicima. O obitelji Limburg Stirum u Pregradi i Hrvatskoj gotovo se ništa nije znalo osim spominjanja njihova imena kao vlasnika dvorca Dubrave. Marija Terezija Keglević od Bužina iz ugarske loze Keglevića, potomak grofa Petra Keglevića vlasnika Kostelgrada čini poveznicu s Limburg Stirumima. Udajom za Karla I Josepha Aloysa Limburg Stiruma Marija Terezija je dvorac Dubravu kao miraz unijela u njihov brak. Dvorac Dubrava je od 1722. do 1800. u vlasništvu njihove obitelji.

Karlo I Joseph Aloys Limburg Stirum, suprug Marije Terezije Keglević, izravni je potomak grofa Georga von Limburg Stiruma i grofice Ermgard van Wisch, koji su svojim brakom 1539. začetnici nizozemske loze plemićke obitelji Limburg Stirum

Dogodilo mi se. Pregračanec sam i slučajno ili ne živim u Nizozemskoj. Slučajno ili ne, u razgovoru s prijateljem Nizozemcem, Theom Noordermeer, došlo je do razgovora o Pregradi, dvorcu Dubravi i nekadašnjim vlasnicima obitelji Limburg Stirum. Sada znam o Limburg Stirumima, Keglevićima i Dubravi više nego što sam ikad i mogao slutiti.

Novi je izazov ime Josipa Kantocija, podložnika Dubrave. Od kuda je i od kada se on našao s kućom na mjestu sadašnje pregradske crkve? Kuda je preselio i koje su njegove rodoslovne veze s Kantocijima danas u Pregradi? Matične knjige župe sačuvane su od 1671. i nalaze se u Arhivu Hrvatske. Vjerojatno se u njima i u sačuvanoj arhivskoj građi krije neki trag. Tko zna? Znatiželja me vabi i na taj put. Ili je moguće da me netko iz mlađe generacije u Pregradi u tome pretekne? ■

